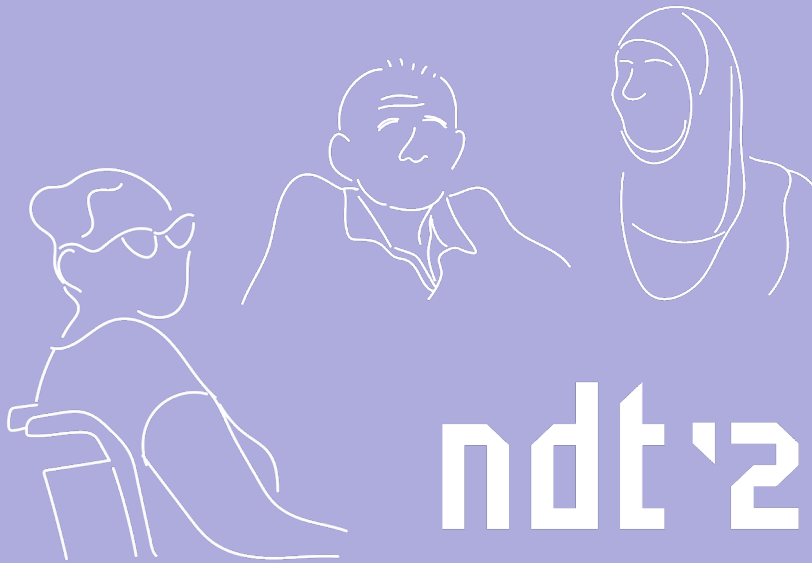
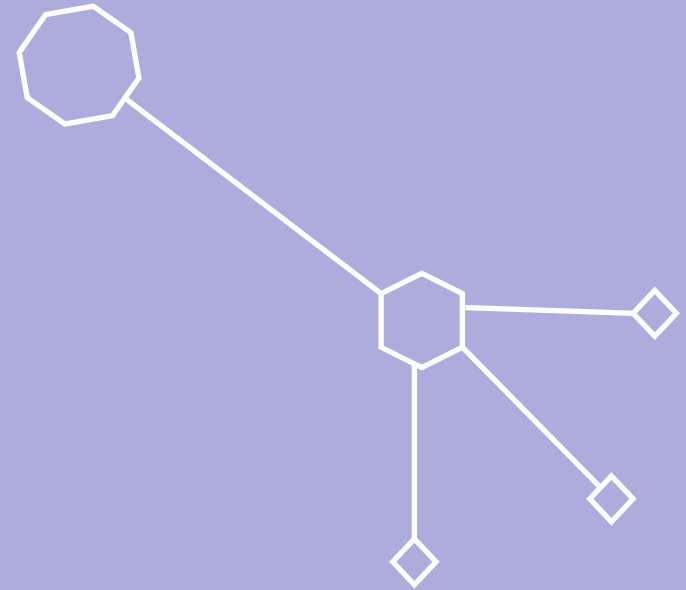

Betekenisvol ouder worden

Hoe ziet Nederland eruit in 2040?

Visie & Theory of Change

De Visie en de Theory of Change van de Nationale DenkTank 2023

Stichting de Nationale DenkTank wil met concrete oplossingen maatschappelijke impact realiseren. Wij geloven dat jonge denkers en doeners bij uitstek geschikt zijn om taaie maatschappelijke vraagstukken van concrete oplossingen te voorzien, een ander geluid te laten horen en praktische doorbraken te versnellen.

Introductie

In 2023 is het thema van de Nationale DenkTank 'betekenisvol ouder worden'. Twintig studenten, jonge werkenden en promovendi met verschillende studieachtergronden gingen aan de slag met de vraag: hoe kunnen ouderen in de vergrijzingsgolf betekenisvol ouder worden en hoe ziet een inclusieve samenleving voor ouderen eruit?

Visie & Theory of Change

Om richting te geven aan onze ideeën hebben we met alle deelnemers een visie opgesteld die beschrijft hoe Nederland er in 2040 uit moet zien. Deze visie hebben we weergegeven in een visietekening. Tevens hebben we vier subvisies opgesteld voor de vier kernwaarden binnen ons thema 'betekenisvol ouder worden'.

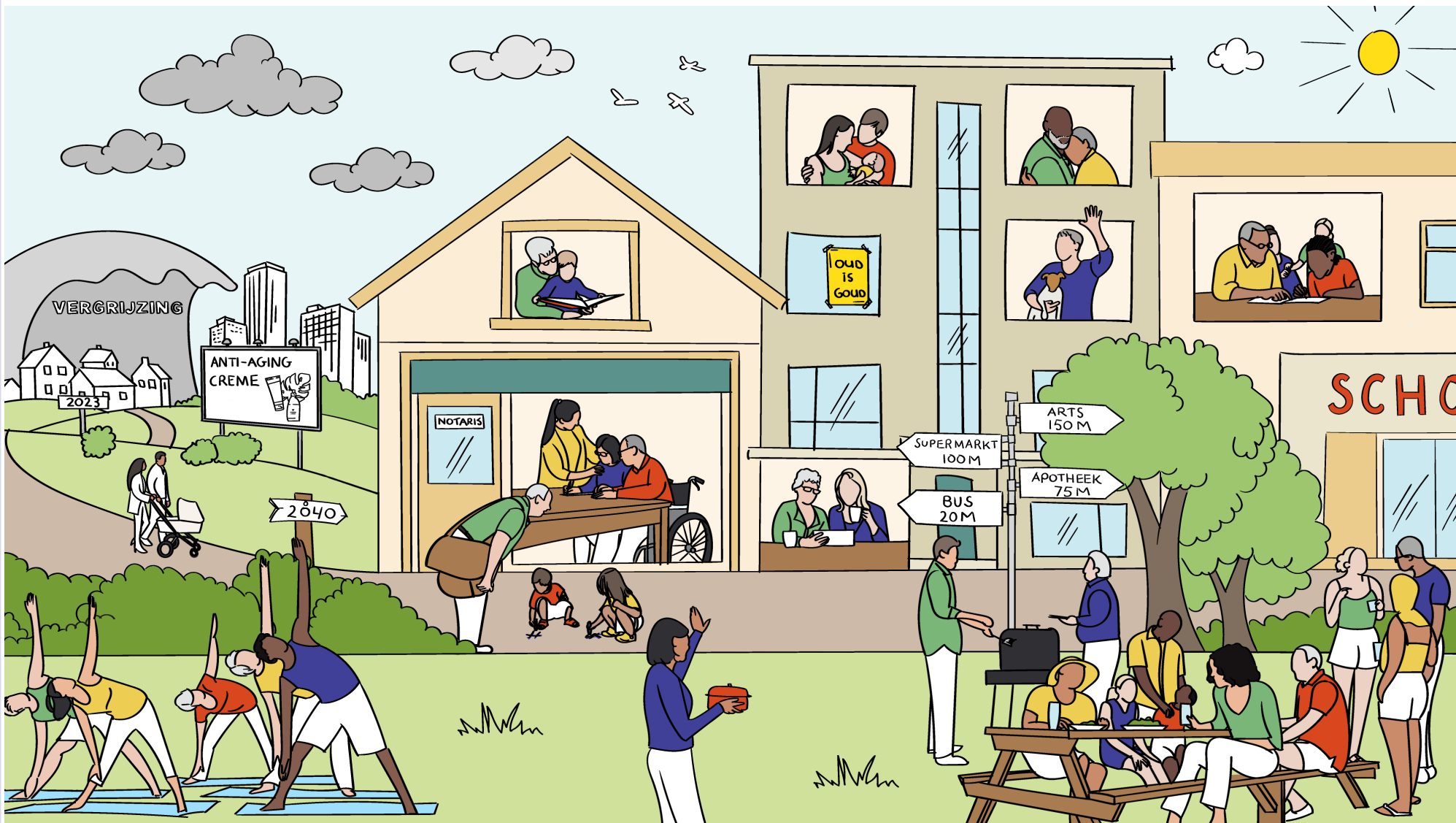
Om de waarde van de visie sterker tot uiting te laten komen, hebben wij een Theory of Change (ToC) opgesteld. Deze kun je zien als een routebeschrijving voor Nederland. Op de route naar de visie hebben we doelen opgesteld. Als deze allemaal zijn behaald, hebben we de (sub)visie bereikt.

Deze ToC is geformuleerd binnen de kaders van ons onderzoek. Het is dus niet alomvattend, zo is bijvoorbeeld de ouderenzorg grotendeels buiten beschouwing gelaten. Desalniettemin geeft de ToC stevige handvatten om binnen de kaders verandering te brengen.

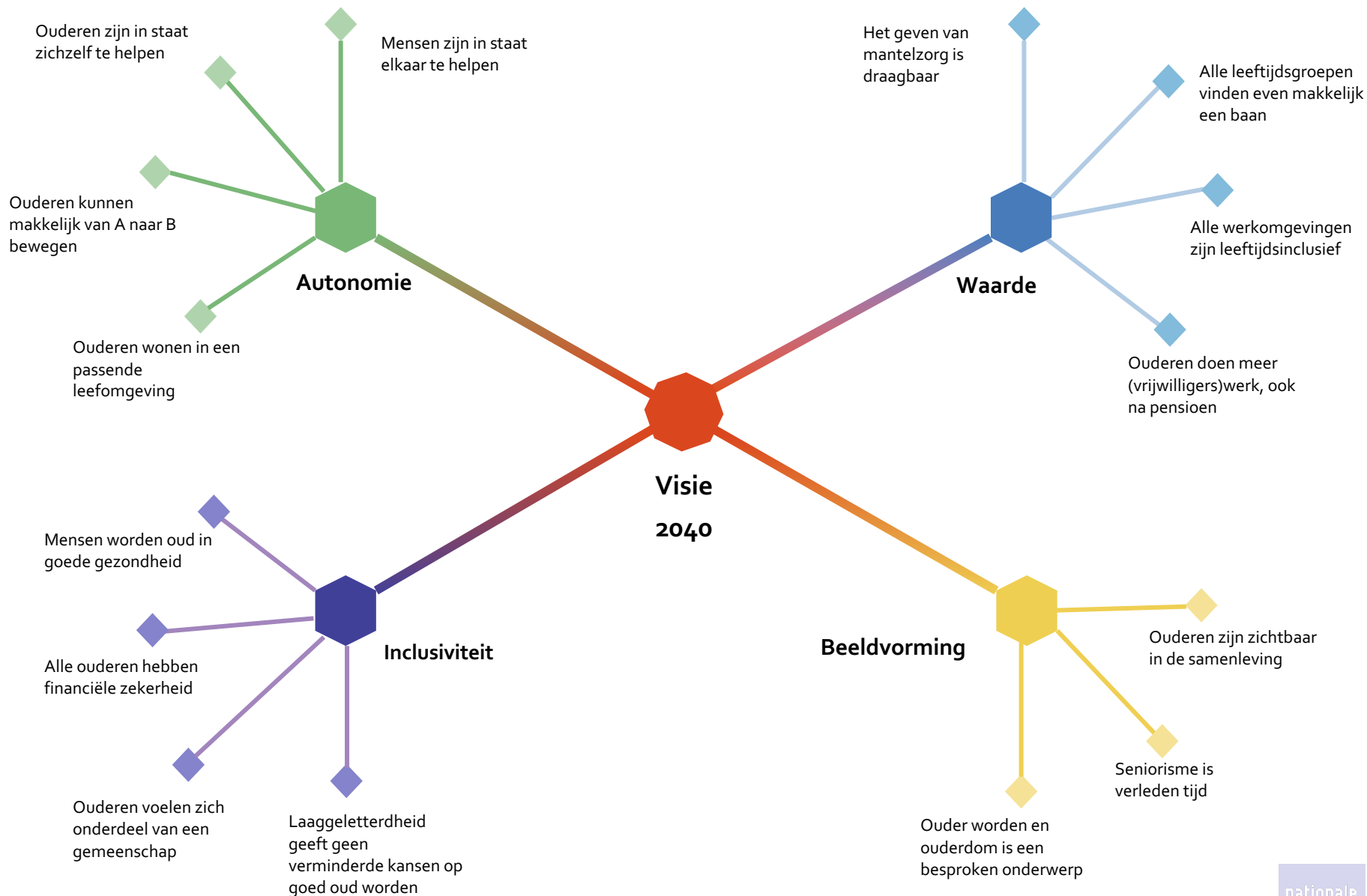
Wij kunnen onze visie echter niet alleen realiseren. Daarom roepen wij de gehele maatschappij op, en in het bijzonder overheid, academies en bedrijfsleven, om met ons samen de verschillende routes van deze Theory of Change te bewandelen, om ons gezamenlijke doel te bereiken: een Nederland waarin iedereen betekenisvol ouder kan worden.

De visie van de Nationale Denktank

In 2040 ziet Nederland de waarde die oudere mensen hebben. Als oudere blijf je welkom, om mee te doen en mee te werken.

De Theory of Change van de Nationale Denktank

Waarde

In 2040 benut de samenleving de waarde van oudere mensen, niet alleen op financieel vlak. Ze stimuleert ouderen om zich in te zetten waar nodig.

In 2040 vinden 55-plussers net zo makkelijk een baan als andere leeftijdsgroepen. Je bent je bewust van de kwaliteiten die je bezit door eerder werk en je weet hoe je deze kunt inzetten in andere sectoren. Gedurende het sollicitatieproces ondervind je geen leeftjidsdiscriminatie. Op de werkvloer bevind je je in een leeftijd-inclusieve omgeving: de negatieve stereotypen rondom oudere werknemers zijn succesvol ontkracht. Zo is er een representatief werknemersbestand met veel intergenerationeel contact, zodat iedereen van elkaar kan leren. Een geaccepteerd demotiebeleid zorgt ervoor dat mensen een stap terug durven te zetten als dit nodig is of wanneer zij dit zelf willen.

Naast betaald werk vind je in 2040 beter de weg naar passend onbetaald werk. Het is duidelijk op welke manier je kunt bijdragen aan jouw directe omgeving middels vrijwilligerswerk, ook als je fysiek of mentaal tegen uitdagingen aanloopt. Het verlenen van mantelzorg is draagbaar. Je bent je er eerder van bewust dat je mantelzorger bent en je weet waar je ondersteuning kunt vinden. Ook de werkgever biedt je de ruimte om mantelzorg te verlenen naast je werk. Op deze manier kun je beter zorgen voor familie, vrienden én voor jezelf.

Visie
2040

Het geven van mantelzorg is draagbaar

Alle leeftijdsgroepen vinden even makkelijk een baan

Alle werkomgevingen zijn leeftjidsinclusief

Ouderen doen meer (vrijwilligers)werk, ook na pensioen

Waarde

Huidige situatie

In 2023 wordt de waarde van ouderen onvoldoende benut. Dit blijkt uit de volgende cijfers:

- 50% van de 55-plussers ervaart discriminatie bij het sollicitatieproces.
- 11% van de ouderen werkt op dit moment niet, terwijl hij/zij dit wel wil.
- 15% van de ouderen wil wel vrijwilligerswerk doen, maar weet niet goed hoe.
- 64% van de Nederlanders wil hulp geven aan burens, slechts 12% doet dit.
- Tussen 2023 en 2040 wordt het aantal mantelzorg-behoevenden 1,5 keer zo groot

Laaggeletterdheid geeft geen verminderde kansen op goed oud worden

Waarde

In 2040 benut de samenleving de waarde van oudere mensen, niet alleen op financieel vlak. Ze stimuleert ouderen om zich in te zetten waar nodig.

Concrete aanbevelingen

- Vergroot de bekendheid van zorgverlof voor mantelzorgers onder werkgevers.
- Versterk de financiële compensatie voor alle vormen van zorgverlof voor mantelzorgers.
- Schets geen onnodig negatief beeld over de toekomst van mantelzorg, focus op de zingevende kant.
- Maak van demotie een algemeen geaccepteerd en besproken onderwerp onder werkgevers en werknemers.
- Bied als werkgever omscholingsmogelijkheden aan.
- Voer een campagne om onterechte negatieve stereotypen omtrent oudere werknemers te ontkrachten.
- Schaf het verplichte ontslag bij pensioengerechtigde leeftijd af.
- Informeer vrijwilligersorganisaties over de verwachtingen van welwillende ouderen.

Oplossingen DenkTank 2023

Mantelzorg&jij

Sleutelfiguren, zoals zorgverleners en werkgevers, attenderen naasten van zorgbehoevenden op hun rol als mantelzorger en voorzien hen van een sleutelhanger die verwijst naar een digitale gids met ondersteuningsmogelijkheden.

Visie 2040

Waarde

Het geven van mantelzorg is draagbaar

Alle leeftijdsgroepen vinden even makkelijk een baan

Alle werkomgevingen zijn leeftijdsinclusief

Ouderen doen meer (vrijwilligers)werk, ook na pensioen

Loopbaan Lola

Laagdrempelige digitale loopbaancoach voor de werkende en werkzoekende ouderen.

Gouden stempel

Keurmerk dat aan de hand van vijf pijlers inzichtelijk maakt hoe leeftijdsinclusief een werkgever is.

Overige oplossingsrichtingen

Oudcubator

Incubator voor start-ups opgezet door oudere personen.

Autonomie

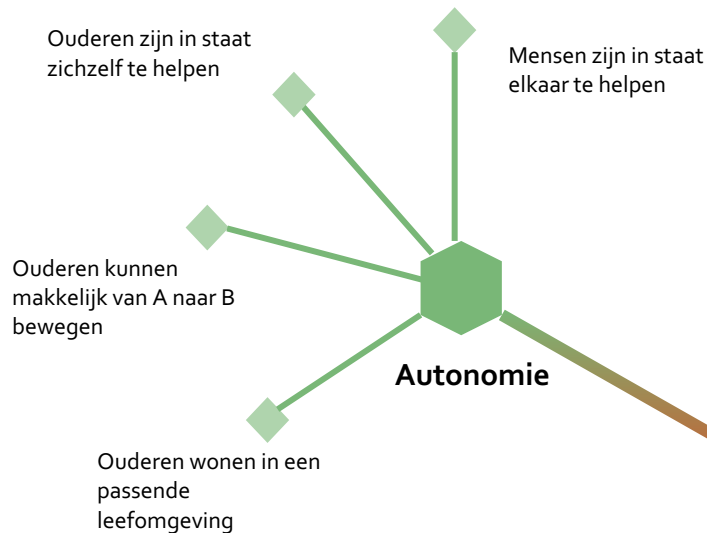
In 2040 blijven mensen dirigent over hun eigen leven en worden ze gesteund door hun omgeving.

In 2040 kijk je om naar de mensen om je heen. Je weet wie er in jouw buurt wonen. Het vragen en aanbieden van hulp is normaal. Je krijgt ruimte van jouw werkgever om aan dringende hulpvragen van naasten te voldoen. Verder word je voorbereid om zo goed mogelijk oud te worden. Je denkt na over wat je belangrijk vindt in het leven en laat dit eventueel vastleggen op papier. Daarnaast ben je digitaal vaardig. Hulp die via de WMO wordt aangevraagd, wordt op tijd en op niveau geleverd.

Je hebt de mogelijkheid om te wonen in een passende leefomgeving. Hierbij weet je welke opties er bestaan om jouw huidige woning aan te passen of een nieuwe woning te vinden, die bij jou past. Je krijgt hier concrete handvatten voor. Bovendien is je leefomgeving fysiek toegankelijk en krijg je een actieve rol in het vormgeven van publieke ontmoetingsruimtes. Daarbij zijn alle essentiële voorzieningen goed bereikbaar. Er zijn toegankelijke voorzieningen aanwezig waardoor ouderen in heel Nederland naar plaats van bestemming kunnen reizen.

Visie
2040

Autonomie

Huidige situatie

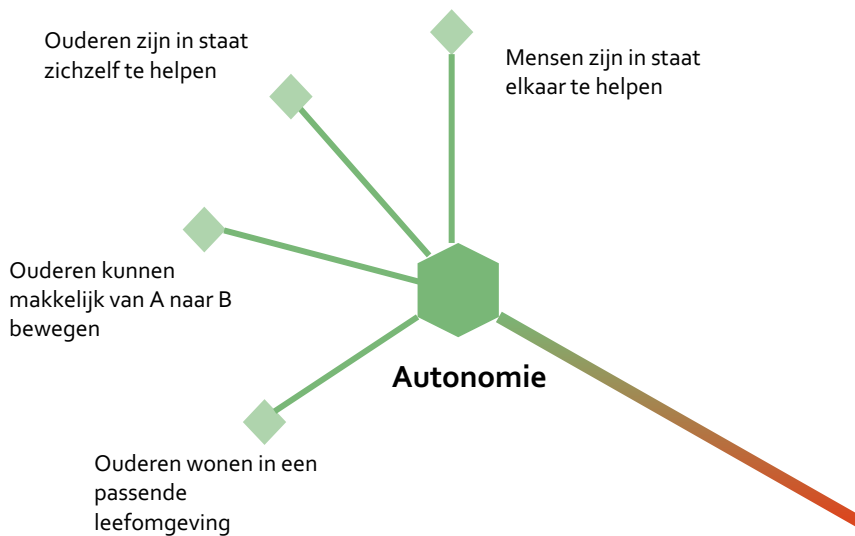
In 2023 hebben ouderen onvoldoende autonomie. Dat blijkt uit de volgende cijfers:

- 20% van de ouderen denkt niet na over ouder worden. Ze weten niet waarover, zien de noodzaak niet of hebben andere zaken aan hun hoofd.
- Jaarlijks verhuist slechts <4% van de ouderen, terwijl ze wel willen verhuizen. Er is te weinig (passend) aanbod. Dit leidt ook tot 'noodverhuizers'.
- Het ontwikkelen van zorgzame gemeenschappen wordt verhinderd door regels en procedures.
- WMO aanvragen kunnen tot 36 weken in beslag nemen.
- Zorgverlof bij mantelzorg wordt financieel onvoldoende vergoed.

goed oud worden

Ouder worden en ouderdom is een besproken onderwerp

Seniorisme is verleden tijd

- Zorg dat de triple A goed bereikbaar is voor alle oudere mensen.
- Waardeer zorgtaken evenveel als werk.
- Investeer in publieke ontmoetingsplekken, ook als dit niet direct financiële opbrengsten oplevert.
- Stimuleer initiatieven die 'veroudering' en 'de dood' bespreekbaar maken.

Oplossingen DenkTank 2023

Ontspuldag en Ontspulknul

Een nationale dag die mensen aanspoort om spullen weg te doen of een nieuw leven te geven. De Ontspulknul biedt mensen het hele jaar door ondersteuning in het ontspullen.

Overige oplossingsrichtingen

Proefwonen

Om te ervaren hoe het is om te wonen in een levensloopbestendige woning, krijgen oudere mensen de optie om 3 weken te proefwonen.

Woningdelen

Intergenerationeel woningdelen wordt mogelijk zonder bureaucratische hindernissen.

Autonomie

In 2040 blijven mensen dirigent over hun eigen leven en worden ze gesteund door hun omgeving.

Concrete aanbevelingen

- Bouw meer levensloopbestendige woningen, houd hierbij de heterogeniteit van de groep ouderen in ogenschouw.
- Voorkom de ontmoediging van doorverhuizen door complexe financiële en wettelijke regelingen.
- Versnel de afhandeling van WMO-aanvragen, zodat dit weer als vangnet gaat werken.

Visie
2040

Beeldvorming

In 2040 omarmen we ouderdom met al haar gebreken en krachten als onder deel van het leven.

In 2040 is niet alleen 'ouder worden', maar ook 'ouder zijn' iets waar je naar uitkijkt. Je ziet ouderen in de samenleving representatief terugkomen: zowel in de media als in het straatbeeld. In de media is de toon over ouderen even vaak positief als negatief. In jouw directe leefomgeving woon je met alle leeftijdsgroepen door elkaar. Wanneer je over straat loopt, kom je gemakkelijk in contact met oudere mensen. Door dit contact leer je elkaar beter kennen. Je ziet elkaar niet meer als negatieve stereotypering, maar als de persoon die je bent, ieder met eigen kwaliteiten en uitdagingen. Hierbij helpen mensen elkaar om uitdagingen het hoofd te bieden.

Huidige situatie

In 2023 zijn ouderen te vaak een negatief stereotype, dit zie je terug in:

- Het sentiment rondom ouderen in de media is 3x vaker negatief, dan positief.
- Tegenover elk positief woord om ouderen te beschrijven, staan twee negatieve woorden.
- Niet-oud-worden is een verdienmodel geworden, anti-aging crème staat volop in de markt.
- Wanneer ouderen negatieve beeldvorming internaliseren, heeft dit negatieve impact op de mentale en fysiek gezondheid van ouderen.

Visie
2040

Beeldvorming

Kortom, seniorisme is verleden tijd. Je weet wat ouder worden inhoudt door juiste informatievoorziening. Je kent en ontcracht de vooroordelen. Het oudere lichaam wordt gezien als iets bijzonders en producten om dit te verhullen zoals anti-aging-crème zijn er niet meer.

Hierbij hoort ook dat je op tijd de uitdagingen die (mogelijk) gepaard gaan met ouderdom bespreekt zoals mantelzorg, verkleining van sociaal netwerk en financiële onzekerheid. Het gesprek hierover voer je met familie, vrienden maar ook met jouw directe omgeving.

Ouderen doen meer (vrijwilligers)werk, ook na pensioen

Ouderen zijn zichtbaar in de samenleving

Seniorisme is verleden tijd

Ouder worden en ouderdom is een besproken onderwerp

goed oud worden

Beeldvorming

Ouderen zijn in staat zichzelf te helpen
Mensen zijn in staat
In 2040 omarmen we ouderdom met al haar gebreken en krachten als onder deel van het leven.

Concrete aanbevelingen

- Ouderen kunnen
• **Schrijf mediaberichten over ouderen en ouderdom vaker in een positieve context.**
• **Verbied producten en hun reclame die enkel focussen op het verhullen van ouderdom.**
• **Bevorder intergenerationeel contact in zowel het sociale leven als het werklevens.**
• **Voorzie burgers van juiste informatie over veroudering. Maak mensen hierbij ook bewust van de toenemende jaren in goede gezondheid.**

Overige oplossingsrichtingen

Campagne tegen seniorisme

Nationale campagne om de taboes rondom ouder worden aan de kaak te stellen en te doorbreken.

Omdenken verjaardagskalender

Een kalender met daarop elke dag een quote, feitje of brainteaser rondom betekenisvol ouder worden.

7 boven 70

Na de 30 onder 30 nu ook een verkiezing voor 7 inspirerende mensen boven de 70.

Oplossingen DenkTank 2023

IntimiTijd

Een fototentoonstelling die intimiteit en seksualiteit bij ouderen in beeld brengt en het stigma op lust en liefde op latere leeftijd doorbreekt.

Beeldvorming

Ouder worden en ouderdom is een besproken onderwerp

Ouderen zijn zichtbaar in de samenleving

Seniorisme is verleden tijd

Visie
2040

Het geven van mantelzorg is draagbaar

Alle leeftijdsgroepen vinden even makkelijk een baan

Alle werkomgevingen

Ouderen doen meer (vrijwilligers)werk, ook na pensioen

Inclusiviteit

In 2040 zorgt de overheid ervoor dat alle ouderen goed oud kunnen worden, midden in de samenleving.

In 2040 zijn er geen kwetsbaarheidsfactoren meer die de kans op goed oud worden in de weg zitten. Om te beginnen heeft iedereen financiële zekerheid. Indien je recht hebt op toeslagen, kun je deze makkelijk vinden en aanvragen. De overheid zet zich actief in om het aantal oudere vrouwen die financieel afhankelijk zijn, te verkleinen.

Het is belangrijk dat je in staat wordt gesteld zo lang mogelijk in goede gezondheid te leven. Daarom zet de overheid een groter deel van het budget in voor preventie.

Mensen worden oud in goede gezondheid

Alle ouderen hebben financiële zekerheid

Ouderen voelen zich onderdeel van een gemeenschap

Laaggeletterdheid geeft geen verminderde kansen op goed oud worden

Inclusiviteit

Visie
2040

De overheid faciliteert dat de zorgverzekeraar in preventie kan investeren, en stimuleert zorgmedewerkers om preventie prioriteit te geven.

Ook als je laaggeletterd bent, ben je volledig in de samenleving opgenomen. De overheid communiceert in B1-taalniveau, biedt naast tekst ook audiovisuele varianten aan in overheidscommunicatie. Ook persoon-persoon contactpunten zijn makkelijk te bereiken. Als je laaggeletterd bent, wordt het mogelijk gemaakt om hulp te ontvangen om je taalvaardigheid te verbeteren.

Tot slot zorgt de overheid ervoor dat je je onderdeel voelt van een gemeenschap. Je staat in goed contact met je omgeving, je spreekt dagelijks een buur en je bent aangesloten bij een (sport)club of vereniging. Je hebt de mogelijkheid om mee te denken over plannen in je gemeenschap en voelt je er daardoor betrokken bij.

Huidige situatie

In 2023 is de kans om goed oud te worden op dit moment niet voor iedereen gelijk.

- Vier kwetsbaarheidsfactoren zijn geïdentificeerd: sociale eenzaamheid, laaggeletterdheid, sociale eenzaamheid en slechte gezondheid.
- Multiproblematiek ontstaat vaak door een versterkend effect van bovenstaande factoren.
- Een migratieachtergrond is géén kwetsbaarheid op zich, maar kan wel uitdagingen met zich meebrengen.

Inclusiviteit

In 2040 zorgt de overheid ervoor dat alle ouderen goed oud kunnen worden, midden in de samenleving.

Concrete aanbevelingen

- Geef prioriteit aan preventie van gezondheidsklachten.
- Communiceer duidelijk over de mogelijke financiële hulpmiddelen voor ouderen.
- Schaf het toeslagenstelsel af.
- Zorg ervoor dat de AOW aansluit op de moderne leefvormen, schaf de kostendelersnorm af.

Mensen worden oud in goede gezondheid

Alle ouderen hebben financiële zekerheid

Ouderen voelen zich onderdeel van een gemeenschap

Laaggeletterdheid geeft geen verminderde kansen op goed oud worden

Inclusiviteit

- Stimuleer buurtinitiatieven.
- Communiceer als (semi-)overheid altijd in B1-taalniveau, voeg bij voorkeur ook audio-visuele componenten toe.
- Investeer als (semi-)overheid in het versterken van het vertrouwen tussen overheid en burger, in het bijzonder bij kwetsbare groepen.

Oplossingen DenkTank 2023

Basispensioen

Financiële zekerheid zonder complexiteit: één universele uitkering voor alle ouderen

Buurtwortels

Een laagdrempelig programma om 60-plussers te ondersteunen en motiveren iets betekenisvol te doen voor hun eigen buurt.

Overige oplossingsrichtingen

De Ouderenbox

Rond de pensioengerechtigde leeftijd ontvangt iedereen een Ouderenbox met informatie hoe je betekenisvol oud wordt.

Ouder worden en ouderdom is een besproken onderwerp

Seniorisme is verleden tijd

Ouderen zijn zichtbaar in de samenleving

Deelnemers van de Nationale Denktank 2023

Joris Behr

Jan Bosma

Aron van Ees

Iris Eggink

Bernice Franssen

David de Heus

Annemiek van der Hoek

Arian Joyandeh

Max Kosian

Romke Lap

Maria Montijn

Lisa van Nieuwkoop

Rosa Rion

Eva van de Sande

Mariette Schönfeld

Laura Tseng

Folke van der Veen

Julia Wedema

Karel van der Wel

Siri Zomerplaag

Partneroverzicht

Ieder jaar werkt de Nationale DenkTank samen met een groep themapartners en structurele partners. Tijdens de analyse- en oplossingsfase, welke onafhankelijk wordt uitgevoerd door de deelnemers en begeleiding van de Nationale DenkTank, zijn deze partners beschikbaar voor advies en (kennis)ondersteuning.

Structurele partners (meerjarig):

McKinsey
& Company

Kennedy Van der Laan

Andersson Elffers Felix

Themapartners 2023

Trans>ision

Mede mogelijk door:

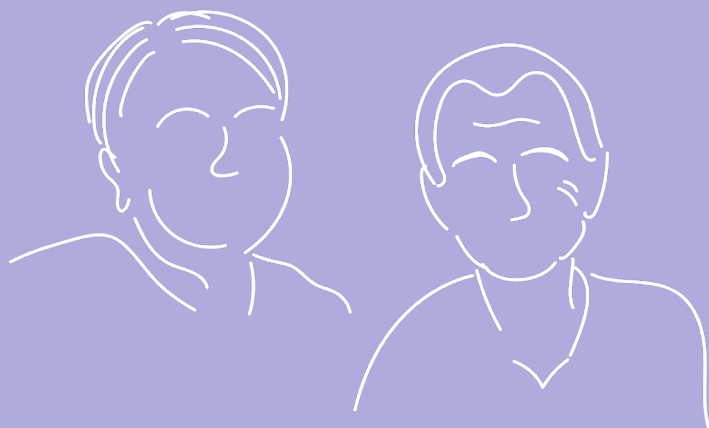
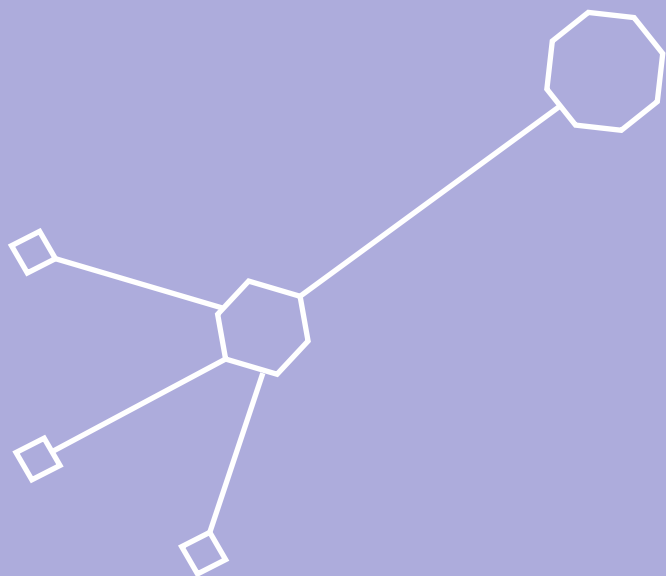

Themapartners 2022

Themapartners 2021

ndt'23

© Stichting de Nationale DenkTank
Keizersgracht 102, 1015 CV Amsterdam

info@nationale-denktank.nl
www.nationale-denktank.nl
www.ndt23.nl

+31 (0) 20 244 0168

Contactpersoon stichting:

Koen Böhm, Hoofd Programma & Impact
k.bohm@nationale-denktank.nl

Contactpersoon visierrapport:

Maria Montijn, Deelnemer NDT'23
m.montijn@nationale-denktank.nl

Mede mogelijk gemaakt door Joris
Behr, Laura Tseng, Karel van der Wel en alle
andere deelnemers van NDT'23